

ΟΙ ΑΙΩΝΙΕΣ ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ*

τῆς κ. Στόινα Πορομάνσκα

Ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα (ΕΓ) εἶναι ἄρρηκτα συνδεδεμένη μὲ τὸν παγκόσμιο πολιτισμὸ, ὅπου καὶ σήμερα ἀποτελεῖ μία δεξαμενὴ ριζῶν καὶ συστατικῶν λέξεων, ὄρων καὶ κατονομασιῶν νέων ἐπιστημονικῶν κλάδων καὶ ἐπιστημῶν ὅπως π.χ. κυβερνητικὴ, οἰκολογία, σημειωτικὴ κ.ἄ. Ἀναφερόμενη στὴν σημειωτικὴ, θὰ ἦταν χρήσιμο νὰ θυμηθοῦμε τὸ πλῆθος ὄρων στὸν χῶρο τῆς γενικῆς γλωσσολογίας, π.χ. φωνητικὴ, φωνολογία, μορφολογία, σύνταξη, λεξικολογία, καθὼς καὶ τῶν πρὸ ἐξειδικευμένων, ὅπως φώνημα, μόρφημα, σύνταγμα κ. ἄ. Δὲν εἶναι περιττὸ νὰ ἀναφερθοῦμε στὴν ὀρολογία τῆς ἰατρικῆς, ὅπου οἱ περισσότεροὶ ὄροι εἶναι ἑλληνικῆς ἢ ἑλληνολατινικῆς προέλευσης. Ἔχω στὴν διάθεσή μου ἓνα θαυμάσιο λεξικό (Ἑλληνοβουλγαρικὸ καὶ βουλγαροελληνικὸ λεξικὸ τῶν ἰατρικῶν ὄρων, Πέντσιο Πένωφ, Σόφια), τὸ ὁποῖο καλύπτει σὲ γενικὲς γραμμὲς τὶς ἐλλείψεις τῶν ὑπολοίπων λεξικῶν ὅσον ἀφορᾷ στὴν ἐπιστημονικὴ ὀρολογία, στὴν περίπτωσή μας στὴν ἰατρικὴ ὀρολογία. Στὸ λεξικὸ αὐτὸ θὰ βροῦμε ὄρους ποὺ χρησιμοποιοῦνται καθημερινὰ στὴν βουλγαρικὴ ἰατρικὴ ὀρολογία, π.χ. αἱματολογία, ἐγκεφαλικός, γυναικολόγος, καρδιολόγος,

ταχυκαρδία, ψυχίατρος, παιδίατρος, γενετικὴ κ. ἄ.

Ὅπως ὑπογραμμίζει ἡ Ἄννα Ἀναστασιάδη - Συμεωνίδη¹ ὁ «δανεισμὸς εἶναι ἀπὸ τοὺς βασικοὺς τρόπους ἀνανέωσης μιᾶς γλώσσας». Ὁ δανεισμὸς δὲν εἶναι καινούργιο φαινόμενο. Ὅσον ἀφορᾷ στὴν Ἑλληνικὴ Γλῶσσα τὸ φαινόμενο αὐτὸ συνδέεται μὲ τὴν ἐποχὴ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ὅταν ἡ γλῶσσα ἔρχεται σὲ ἐπαφὴ μὲ τὶς γλῶσσες τῶν ὑποταγμένων λαῶν, στὶς ὁποῖες ἀσκεῖ τὴν ἐπίδρασή της καὶ φυσικὰ παίρνει στοιχεῖα ἀπὸ αὐτές. Εἶναι παρόμοια ἡ περίπτωση τῶν σχέσεων τῆς ΕΓ μὲ τὶς γλῶσσες τῶν λαῶν τῶν Βαλκανίων. Εἶναι ἐνδιαφέρουσα ἡ ἄποψη τοῦ Ἀνδριώτη² ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα ἦταν σὲ χρῆση ἀπὸ τοὺς λαοὺς τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου πολὺ πρὶν νὰ ἐγκατασταθοῦν στὴν περιοχὴ οἱ Σλάβοι καὶ οἱ Βούλγαροι. Οἱ ἑλληνικὲς ἀποικίες στὴν Μαύρην θάλασσα (Ἀπολλωνία, Σωζόπολη, Ἀγκίαλος, Ὀδησσός, Μεσημβρία) ἦταν οἱ πύλες εἰσόδου πολυάριθμων ἑλληνικῶν λεξικῶν καὶ πολιτιστικῶν στοιχείων στὴν ζωὴ καὶ στὶς γλῶσσες τῶν φυλῶν ποὺ κατοικοῦσαν ἐδῶ. Ἡ Μ. Philippova - Bairova³ ἀναφέρει ὅτι «...πρὶν ἀπὸ τὴν κάθοδο τῶν Σλάβων κάτω ἀπὸ τὸν Δούναβη οἱ

Σλάβοι εἶχαν ἐπαφές μὲ τὴν Ἑλληνική Γλῶσσα καὶ Πολιτισμὸ καὶ ἀπὸ τότε μερικὲς ἑλληνικὲς λέξεις γιὰ ἔννοιες ποὺ δὲν ὑπῆρχαν στοὺς Σλάβους πέρασαν στὴν γλῶσσα τους. Ἀργότερα ὅταν ἰδρύεται τὸ βουλγαρικὸ κράτος οἱ ἐπαφές μὲ τὸ Βυζάντιο δὲν διακόπτονται. Ἀπὸ ἐκεῖ ἐρχόταν ὁ πιὸ ἐκλεπτυσμένος πολιτισμὸς. Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτό, τὸ νεοϊδρυθὲν βουλγαρικὸ κράτος ἀποδέχεται ὡς ἐπίσημη γραπτὴ γλῶσσα τὴν Ἑλληνική, στὴν ὁποία γράφτηκαν ὅπως εἶναι πολὺ καλὰ γνωστὸ οἱ πρωτοβουλγαρικὲς ἐπιγραφές τοῦ 8^{ου} καὶ τοῦ 9^{ου} αἰ».

Ἡ Ἑλληνική Γλῶσσα κατὰ τὴν αἰώνια ἐξέλιξή της ἐπηρέασε ὅλες τὶς καλλιεργημένες γλῶσσες συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν γλωσσῶν τῶν βαλκανικῶν λαῶν. Μέσω τῶν λατινογενῶν γλωσσῶν κατὰ τὴν Ἀναγέννηση μπῆκαν στὶς βαλκανικὲς γλῶσσες λέξεις ἑλληνικῆς προέλευσης, θὰ τὶς ὀνόμαζα «αἰώνιες λέξεις» ἀρχαίας ἑλληνικῆς καταγωγῆς τοῦ λεγόμενου πολιτισμικοῦ ἢ διεθνοῦς λεξιλογίου.

Ὅσον ἀφορᾷ στὰ Βαλκάνια ἀπὸ τὴν ἴδρυση τῶν πρώτων ἑλληνικῶν ἀποικιῶν στὸν σημερινὸ βαλκανικὸ χῶρο μέχρι σήμερα, ὅταν οἱ ἑλληνικὲς ἐπιχειρήσεις στελεχώνονται μὲ τοὺς καλύτερους ἀποφοίτους τῶν ΝΕ Τμημάτων τῶν πανεπιστημίων, ἢ ΕΓ ἔχει ἀδιάκοπη παρουσία. Μὲ τὴν μακρινὴ αὐτὴ ἐποχὴ συνδέονται τὰ πολυάριθμα ἀρχαῖα λεξικά στοιχεῖα στὶς ὑπάρχουσες ἀκόμη καὶ σήμερα νεοελλη-

νικὲς διαλέκτους ποὺ διατηρήθηκαν διασχίζοντας τοὺς αἰῶνες. Δὲν εἶναι περιττὸ νὰ ἀναφερθεῖ μία σκέψη τῆς γνωστῆς Βουλγάρας λογοτέχνιδας Βέρα Μουταφτσίεβα ὅτι ἡ Βουλγαρία εἶναι μετάφραση τοῦ Βυζαντίου, ἢ τὸ ἔργο τοῦ Ρουμάνου ἐπιστήμονα Nikolae Iorga «Βυζάντιο μετὰ τὸ Βυζάντιο», καθὼς καὶ τὸν ἐκχριστιανισμὸ τῶν Βαλκανίων καὶ τὴν ἑλληνικὴ ἐπίδραση κατὰ τὴν Ἀναγέννηση κτλ.

Οἱ ἑλληνικὲς λέξεις εἰσχωροῦν στὴν βουλγαρικὴ γλῶσσα μὲ δύο τρόπους - μὲσω τῶν κειμένων τῶν εὐαγγελίων μὲ τὸν ἐκχριστιανισμὸ καὶ χάρη στὶς ἐπαφές στὴν ὀμιλούμενη γλῶσσα στὶς παραμεθόριες περιοχές.

Στὴν Ἑθνικὴ βιβλιοθήκη τῆς Σόφιας σώζονται βοθηθήματα ἐκμάθησης τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας (γραμματικὲς, ἐγχειρίδια, μέθοδοι, διάλογοι καὶ λεξικά), τὰ ὁποῖα συντάχθηκαν ἀπὸ Βούλγαρους καὶ ἀποτελοῦν ἀπόδειξη ὅτι γιὰ τὰ ἑλληνικὰ στὴν Βουλγαρία ὑπῆρχε πάντα σοβαρὸ καὶ σταθερὸ ἐνδιαφέρον καὶ ἰδιαίτερα τὴν ἐποχὴ τῆς Ἀναγέννησης.

Ἄρκετοὶ Βούλγαροι μελετητὲς ἔχουν ἀσχοληθεῖ μὲ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη καὶ τὴν ἑλληνικὴ ἐπίδραση στὴν διαμόρφωση τῆς βουλγαρικῆς διανόησης ὅπως ὁ Iv. Shishmanov, Hr. Gandev, N. Danova κ. ἄ. Μ' αὐτὸ τὸ θέμα ἀσχολήθηκε ἐκτενῶς καὶ ὁ B. Vounchev στὴν ἀνακοίνωσή του στὸ Πρῶτο Συνέδριο τῶν νεοελληνοιστῶν⁴, ὅπου ἐπισημαίνεται ὅτι «...ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα ὠμιλεῖτο εὐρέως σ' ὅλη τὴν

Μεσόγειο (λόγω τῶν πολυάριθμων ἑλληνικῶν παροικιῶν λειτουργοῦσε ὡς *lingua franca*), ὅποτε ἡ γνώση τῆς ἦταν ἀπαραίτητη γιὰ τὴν συνεννόησή τους (γίνεται λόγος γιὰ τοὺς βούλγαρους ἐμπόρους-σημ. δική μου) με τοὺς ἐμπορικοὺς συνεταίρους τους». Τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα προσέλκυαν ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς ἑλληνόφωνους καὶ ἄρκετοὺς Βούλγαρους με τὰ μοντέρνα προγράμματά τους καὶ τὶς κοσμικὲς γνώσεις ποὺ προσέφεραν. Ὁ γνωστός βούλγαρος ἱστορικός V. Tonev⁵, ὑπογραμμίζοντας τὸ ἀξιοζήλευτο ἐπίπεδο τῶν ἑλληνικῶν σχολείων στὰ παράλια τῆς Μαύρης θάλασσας καὶ τῆς διδασκαλίας σ' αὐτά, τονίζει ὅτι τὸ ἑλληνικὸ σχολεῖο π.χ. στὴν Ἀγκίαλο, σήμερα Πομόριε, ὅπου τὸ 1790 - 1795 ἀκόμη ἰδρύθηκε γενικὸ σχολεῖο, ἔπαιζε πρωταγωνιστικὸ ρόλο. Συμμεριζόμαστε τὴν ἄποψη τοῦ B. Vounchev στὴν ὡς ἄνω ἀνακοίνωση ὅτι «Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο γιὰ δευτέρη φορὰ μετὰ τὸν ἐκχριστιανισμὸ τῶν Βουλγάρων τὸν 9^ο αἰῶνα ὁ Ἑλληνικὸς Πολιτισμὸς μεσολαβεῖ, μεταφέροντας μία νέα κοσμοθεωρία καὶ νέες πολιτιστικὲς ἀξίες στὸν βουλγαρικὸ πνευματικὸ χῶρο». Ἄρκετοὶ Βούλγαροι λόγιοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἦταν ἀπόφοιτοι ἑλληνικῶν σχολείων καὶ γινώστες τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας, ἀνάμεσά τους καὶ ὁ Ἐμμανουήλ Βασιδὸβιτς, ὁ ὁποῖος πῆρε τὴν μόρφωσή του στὴν Χίο καὶ ἐπιστρέφοντας ἴδρυσε στὴν παραδουνάβια πόλη Σβιστόβ τὸ πρῶτο ἑλληνοσλαβικὸ σχολεῖο τὸ 1812, στὸ ὁποῖο δώρισε

τὴν βιβλιοθήκη του με 800 βιβλία - σημαντικὸ ἀριθμὸ γιὰ τὴν ἐποχή, τὰ περισσότερα στὰ ἑλληνικὰ καὶ μ' αὐτὸ ἔδωσε τὸ παράδειγμα τῶν σχολικῶν βιβλιοθηκῶν.

Δὲν εἶναι τυχαῖο ὅτι τὸ πρῶτο κλασικὸ λύκειο ἄρχισε τὴν λειτουργία του τὸ 1879, ἓνα μόνον χρόνον μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση. Οἱ πρῶτοι καθηγητὲς τῆς κλασικῆς φιλολογίας στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Σόφιας (1921) εἶναι ἀπόφοιτοι τοῦ λυκείου αὐτοῦ. Ὁ Alexander Balabanov, ὁ Dhmhtar Dechev, ὁ Veselin Beshevliev, ὁ Vladimir Georgiev εἶναι ἀπὸ τοὺς πρῶτους διακεκριμένους βούλγαρους ἐπιστήμονες ποὺ ἔθεσαν τὰ θεμέλια τῆς πανεπιστημιακῆς κλασικῆς ἐκπαίδευσης στὴν Βουλγαρία καὶ παρότρυναν τὸ ἐνδιαφέρον καὶ γιὰ τὴν σύγχρονη Ἑλλάδα. Γινώστης τῆς ΝΕ ὁ Veselin Beshevliev χαιρέτισε τὴν ἔκδοση τοῦ Συντακτικοῦ τοῦ Ἀχ. Τζαρτζάνου με εἰδικὸ ἄρθρο σὲ φιλολογικὸ περιοδικὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, καθὼς καὶ τὴν ἔκδοση τῆς Γραμματικῆς τῶν βορείων ἰδιωμάτων τῆς Νέας Ἑλληνικῆς Γλώσσας τοῦ Ἄ. Α. Παπαδόπουλου καὶ ὑπογραμμίζει τὸ ὄφελος τῆς Γραμματικῆς αὐτῆς γιὰ τὴν γενικὴ γλωσσολογία. Τὰ ἑλληνικὰ ἰδιώματα στὴν Βουλγαρία γιὰ τὸν Bechevliev εἶναι στὴν οὐσία ἑλληνικοὶ γλωσσικοὶ θύλακοι σὲ βουλγαρικὸ γλωσσικὸ περιβάλλον καὶ ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα, ἡ ὁποία μιλιόταν στὴν Βουλγαρία καὶ τὴν ἐποχὴ τῶν Φαναριωτῶν καὶ νωρίτερα ἀνῆκε στὰ βόρεια ἑλληνικὰ ἰδιώματα. Ὁ μεγάλος αὐτὸς

Βούλγαρος γλωσσολόγος εκφράζει την άποψη ότι πρέπει να έρευνηθούν τα ελληνικά ιδιώματα στην Βουλγαρία, έχοντας υπόψη το ιδίωμα της Στενημάχου, όσο υπάρχουν ακόμη, επειδή κατά την γνώμη του ή επιρροή της ελληνικής πάνω στην βουλγαρική γλώσσα πραγματοποιήθηκε μέσω των ιδιωμάτων αυτών. Πραγματικά υπάρχουν πάρα πολλές λέξεις που μπήκαν στην όμιλούμενη γλώσσα χάρη στις επαφές των όμιλητών της βουλγαρικής και της ελληνικής λόγω της γειτνιάσής τους. Σε όρισμένα χωριά π.χ. της νοτιοδυτικής Βουλγαρίας είναι γνωστό το ελληνικό ουσιαστικό στρέμμα (με την έννοια του ρήματος σκάβω χωράφι με τσάπα)⁶ ή τα γνωστά ρήματα στην βουλγαρική γλώσσα (ΒΓ) ελληνικής προέλευσης varzvam (από το θέμα του άορίστου του ρήματος βάφω), ftasvam (από το ανάλογο θέμα του ρήματος φτάνω και βουλγαρική παραγωγική κατάληξη στα ρήματα -vam), harisvam (από το ανάλογο θέμα του ρήματος χαρίζω) κ.λπ. Θα μπορούσαμε να συμφωνήσουμε με την άποψη της Ρορονα⁷ ότι οι ιστορικές και οι πνευματικές σχέσεις μεταξύ των Βουλγάρων και των Ελλήνων έχουν έρευνηθεί άρκετά, ενώ ή γλωσσική πλευρά της βουλγαρο-ελληνικής συνύπαρξης δεν έχει το ίδιο βάρος, εκτός από μεμονωμένα άρθρα. Ός ολοκληρωμένη έρευνα αξίζει να αναφερθεί το έργο της Filipova - Bairova «Grazki zaemki v savremennia balgarski ezik» (Sofia, 1969), όπως ήδη αναφέρθηκε, και

του Τζιτζιλή Fonetichni osobenosti na graqzkite zaemki v balgarskia ezik. Γίνεται προσπάθεια το αξιόλογο έργο της Filipova - Bairova να μεταφραστεί στα ελληνικά.

Χάρη στις προσπάθειες των Βουλγάρων λογίων κατά την Άναγέννηση (σχεδόν όλοι με ελληνική μόρφωση) διαμορφώνεται ή γραμματική όρολογία της ΒΓ, π.χ. sashtestvitelno - ουσιαστικό (sashtnost = ουσία), prilagatelno - επίθετο, chislitelno - άριθμητικό, mestoimenie - άντωνυμία, prichastie - μετοχή και ούτω καθεξής, όροι, οι όποιοι είναι μεταφραστικά δάνεια από την ΕΓ χάρη στην καλή γνώση της ΕΓ εκ μέρους των Βουλγάρων συντακτών των τότε έγχειριδίων για τα πρώτα βουλγαρικά σχολεία.

Σήμερα στην εποχή της παγκοσμιοποίησης οι επαφές γίνονται όλο και πιο έντατικές, ή ποικιλία των τρόπων επικοινωνίας είναι άπεριόριστη και ή εισχώρηση ξένων λεξικών στοιχείων είναι άνεμπόδιστη. Στο κέντρο της Σόφιας βλέπουμε έπιγραφές «Έμπορική Τράπεζα» στο ύποκατάστημα της όμώνυμης τράπεζας ή «Έθνική Τράπεζα Έλλάδας» όπου ή περίπτωση είναι παρόμοια. Με την πάροδο του χρόνου οι πελάτες μαθαίνουν την όνομασία και την σημασία. Είναι περιττό να αναφέρουμε την ALPHA BANK, ή όποια έχει πάνω από 140 ύποκαταστήματα σ' όλη την Βουλγαρία. Είναι λογικό στις τράπεζες αυτές οι βούλγαροι ύπάλληλοι να έχουν κάποιες γνώσεις της ΕΓ για να μπορούν να επικοινωνούν με το

διοικητικό προσωπικό.

Δεν πρέπει να υποτιμάται και η καθημερινή χρήση ελληνικών προϊόντων με τις ονομασίες τους που αναγράφονται στις συσκευασίες, καθώς και τους χιλιάδες βούλγαρους τουρίστες που κάθε χρόνο επισκέπτονται την Ελλάδα με τους έλληνο-βουλγαρικούς διαλόγους στα χέρια.

Άρκετά δάνεια στοιχειά εισχωρούν όμως μέσω μιᾶς τρίτης γλώσσας. Ενδιαφέρουσα είναι η περίπτωση των λέξεων θάλασσα και φανάρι, οι οποίες στην βουλγαρική ακούγονται ως talaz με την έννοια «κύμα» και fener με σημασία, την οποία έχει και στην ελληνική, αλλά δείχνει και το Πατριαρχείο την εποχή της Τουρκοκρατίας λόγω της ονομασίας της τοποθεσίας του Πατριαρχείου. Σημσιολογική αλλαγή παρατηρούμε στην λέξη θάλασσα - talaz, η οποία χρησιμοποιείται και από αξιόλογους Βούλγαρους ποιητές και εντάσσεται σ' όλα τα λεξικά της βουλγαρικής γλώσσας. Στην τουρκική γλώσσα η σημασία της θάλασσας εκφράζεται με την λέξη deniz. Μπορεί να υποθέσει κανείς ότι στην περίπτωση αυτή η ελληνική λέξη «θάλασσα» χάνει την κατάληξη -α και παίρνει την κατάληξη -z από το τουρκικό ουσιαστικό. Παρόμοια ήχηροποίηση υπάρχει και σε άλλες ελληνικές λέξεις στην τουρκική π.χ. ὠμος - omuz κεράσι - keraz.

Παρόμοιες συγκρίσεις ωφελούν πολύ την διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας και εμπλουτί-

ζουν το λεξιλόγιο των φοιτητών. Η εκμάθηση της Ελληνικής Γλώσσας στην Βουλγαρία και ὅπως καταλαβαίνουμε και στις γειτονική Σερβία και Ρουμανία προκαλεί αρκετά μεγάλο ενδιαφέρον, το οποίο πρέπει να τροφοδοτείται και με τὰ ανάλογα έγχειρίδια. Ίδου γιατί χαιρετίζουμε την σύνταξη της μεθόδου «Γνωρίζεις ήδη ελληνικά», η οποία θα είναι πολύτιμο βοήθημα στις αϊθουσες διδασκαλίας.

Όσον αφορά στην διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας θα θέλαμε να υπογραμμίσουμε την ανάγκη καλών έγχειριδίων και ένταξης στις μεθόδους διδασκαλίας και των «αιώνιων λέξεων», ὅπως αναφέρθηκαν ήδη, που είναι γνωστές στους διδασκόμενους για να ἐξοικειωθουν πιὸ γρήγορα με τὸ εκπαιδευτικό ὕλικό. Είναι πιὸ εὐκολο να πατήσει ὁ φοιτητὴς σὲ κάτι γνωστό για να μὴ μπεῖ ξαφνικά στα ἄδυτα τῆς Ελληνικῆς Γλώσσας.

Στην μέθοδο, η οποία χρησιμοποιείται στα πέντε πανεπιστήμια της Βουλγαρίας, ὅπου διδασκονται τὰ ΝΕ⁸, τὸ πρῶτο μάθημα ἀρχίζει ἀκριβῶς με τις λέξεις αὐτές: ἡ ἀκαδημία, ἡ ἀγωνία, ὁ ἄνθρωπος - ἡ ἀνθρωπολογία, ἡ γεωγραφία, ἡ γραμματική, τὸ δράμα, ἡ εἰκόνα, ὁ ἐγωισμός, ἡ ζωὴ, ἡ ζάχαρη, ἡ ζωολογία, ἡ ἡγεμονία, τὸ θέατρο, ὁ θρόνος, τὸ θέμα, ἡ θεωρία, τὸ θερμόμετρο, ἡ ἱστορία, ἡ ἰχθυολογία, ὁ ὠκεανός, κ.ἄ. Μερικὲς ἀπὸ τις λέξεις αὐτὲς εἶναι πολὺ κατάλληλες καὶ για τὴν ἐξάσκηση τῆς προφορᾶ τῶν

δύσκολων φθόγγων στὰ πρῶτα κιόλας μαθήματα, π.χ. ὁ ἄνθρωπος, τὸ δράμα, τὸ θέατρο, ὁ κατάλογος, ἡ γραμματική, ἡ φιλολογία.

Φυσικὰ ἐδῶ γίνεται λόγος γιὰ διδασκαλία ἐκ μέρους καλὰ καταρτισμένου καθηγητῆ, ὁ ὁποῖος νὰ εἶναι σὲ θέση νὰ ἐξηγήσει καὶ τὶς σημασιολογικὲς διαφορὲς, οἱ ὁποῖες ἐμφανίζονται στὰ δάνεια στοιχεῖα κατὰ τὸν μακρὸ δρόμο τῆς μετάβασής τους ἀπὸ τὴν γλῶσσα - πηγὴ στὴν γλῶσσα - δέκτη καὶ κατὰ τὴν ἀφομοίωσή τους στὴν συγκεκριμένη γλῶσσα. Στὴν ΒΓ π.χ. ἡ ἑλληνικὴ λέξη δημοκρατία μεταφράζεται καὶ ὡς δημοκρατία μὲ τὴν ἔννοια τοῦ πολιτικοῦ καθεστῶτος καὶ ὡς *republika* στίς

σύνθετες ὀνομασίες κρατῶν, π.χ. Κυπριακὴ Δημοκρατία, Πρεσβεία τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας.

Μὲ τὴν ἔννοια αὐτὴ θὰ ἦταν πολὺ χρήσιμο νὰ δοθεῖ ἔμφαση στὴν σημασιολογικὴ πλευρὰ κατὰ τὴν διδασκαλία τῶν δάνειων στοιχείων ὅπως ὑπογραμμίστηκε ἤδη - ἡ λέξη ποὺ ταξιθεύει, κατὰ τὸν μακρὸ δρόμο τῆς, ἀλλάζει καὶ παίρνει διαφορὲς σημασιολογικὲς ἀποχρώσεις. Αὐτὸ βέβαια δὲν ἀλλάζει τὴν σημαντικὴ θέση, τὴν ὁποία πρέπει νὰ ἔχουν οἱ παγκοσμίως γνωστὲς ἑλληνικὲς ρίζες στὸ μάθημα τῆς νέας Ἑλληνικῆς Γλώσσας ὡς σίγουρο σκαλοπάτι στὴν ἀπόκτηση τῶν ἐκτεταμένων γνώσεων γιὰ τὴν Ἑλλάδα - ἀρχαία, μεσαιωνικὴ καὶ νέα.

* Ὁμιλία τῆς κ. Στόινα Πορομάνσκα, καθηγήτριας στὸ Νέο Βουλγαρικὸ Πανεπιστήμιο τῆς Σόφιας, στὴν Ἡμερίδα γιὰ τὴν παρουσίαση τοῦ προγράμματος «Γνωρίζεις ἤδη ἑλληνικά» τῆς 21^{ης} Νοεμβρίου 2009 στὸ Ἑλληνοβρετανικὸ Κολλέγιο.

1. Ἀναστασιάδη - Συμεωνίδη, Ἄ., *Νεοελληνικὸς δανεισμός, Θεσσαλονίκη, 1994, σελ. 13*
2. Ἀνδριώτης, Ν., *Τὰ ἑλληνικὰ στοιχεῖα τῆς βουλγαρικῆς γλώσσας, Ἀρχεῖο τοῦ θρακικοῦ θησαυροῦ, ἐν Ἀθήναις, 1952, σελ. 3*
3. Philippova - Bairova, M., *Gratzki zaemki v savremennia balgarski ezik, Sofia, 1969, S. 11*
4. Vounchev, B., *Ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα στὴν Βουλγαρία στοὺς τελευταίους αἰῶνες τῆς Τουρκοκρατίας. Στό: Πρῶτο Συνέδριο τῶν Νεοελληνιστῶν τῶν Βαλκανίων θέμα: «Ἡ ΝΕ γλῶσσα στὰ Βαλκάνια - προβλήματα διδασκαλίας, μελέτες καὶ προοπτικές», Σόφια, 8 - 10 Νοεμβρίου 2001. Ἐκδ. Ροβίτα, Β. Τίρνοβο, 2003, σ. 195 - 204*
5. Tonev, V., *Balgarskoto Chernomorie prez Vazrajdaneto, Sofia, 1996, s. 158-167*
6. Deikova, Hr. *Kam vaprosa za grazkite zaemki v balgarskia ezik-proizhod na niakolko dialektni dumi, In: Sapostavitelno ezikoznanie 2/2001, S.118-120*
7. Popova, A. *Po povod na balgaro-grazkite esikovi priliki In: Sapostavitelno ezikoznanie, 5/1987, S 23-26*
8. Poromanska, St., *Τὰ ΝΕ γιὰ ἀρχάριους, Ἐκδ. Rovita, V. Tarnovo, 2002*